

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra ekonomiky

Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Bakalářská práce

Mezikrajská mobilita pracovní síly
(se zaměřením na Jihočeský kraj)

Vedoucí bakalářské práce
Ing. Tomáš Volek, Ph.D.

Autor
Jitka Švecová

2009

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Ekonomická fakulta
Katedra ekonomiky
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jitka ŠVECOVÁ**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Mezikrajská mobilita pracovní síly (se zaměřením na Jihočeský kraj)**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Posoudit mobilitu pracovní síly mezi Jihočeským krajem a okolními kraji a vymezit faktory, které ji ovlivňují.

Metodický postup:

1. Trh práce v ČR
2. Mobilita práce v ČR
3. Mobilita práce ve sledovaném regionu a okolních krajích
4. Příhraniční mobilita v Jihočeském regionu
5. Stanovení předpokládaného budoucího stavu

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce:

tištěná

Seznam odborné literatury:

Doležalová, G.: Územní mobilita mladých lidí v souvislosti s pracovním uplatněním. Praha, NÚOV 2005.

Jírová, H.: Trh práce a politika zaměstnanosti, Vysoká škola ekonomická Praha 1999.

Němec, O.: Lidské zdroje na trhu práce, Vysoká škola ekonomická Praha 2002.

Leitmanová, I.: Trh práce EU a ČR: Stav a vývoj, České Budějovice 1999.

Jírová, H.: Deformace na českém trhu práce, Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, Praha 2002.

Soukupová, J.: Mikroekonomie, 3. Dopln. Vydání. Management Press. Praha 2002.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Tomáš Volek, Ph.D.

Katedra ekonomiky

Datum zadání bakalářské práce:

14. března 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. dubna 2009

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 26. března 2008

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Mezikrajová mobilita pracovní síly (se zaměřením na Jihočeský kraj) vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury.

V Českých Budějovicích 15. 4. 2009

Poděkování:

Děkuji panu Ing. Tomáši Volkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které mi poskytl při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	11
2. Literární rešerše	12
2.1 Trh práce	12
2.2 Nezaměstnanost (charakteristika, druhy, měření)	14
2.3 Politika zaměstnanosti	18
2. 4 Mobilita práce, migrace, mezinárodní migrace pracovních sil	21
3. Metodika	25
3.1 Teoretická část	25
3.2 Praktická část	25
4. Trh práce v České republice	27
5. Mobilita v České republice	30
5.1 Zahraniční mobilita	30
5.2 Vnitřní mobilita	34
6. Mezikrajová migrace mezi Jihočeským krajem a okolními regiony	36
6.1 Charakteristika Jihočeského kraje a okolních krajů	36
6.1.1 Popis trhu práce Jihočeského kraje	36
6.2 Charakteristika sousedících krajů s Jihočeským krajem	40
6.2.1 Středočeský kraj	40
6.2.2 Plzeňský kraj	41
6.2.3 Kraj Vysočina	42
6.3 Migrace mezi kraji	43
6.4 Dojížděka a vyjížděka do zaměstnání	48
6.5 Příhraniční mobilita	49
7. Faktory ovlivňující mobilitu pracovní síly	50
8. Závěr	53
9. Summary	56

10.	Přehled použité literatury	58
11.	Přehled použitých internetových zdrojů	59
12.	Seznam tabulek, grafů, map	61

1. Úvod

Mobilitu pracovní síly lze sledovat z různých úhlů pohledu. Může se jednat o pohyb vyvolaný přirozenou reprodukcí obyvatelstva, pohyb zapříčiněný migrací pracovníků nebo pohyb mezi organizacemi či profesemi. Každý z těchto pohybů vyvolává určité kvalitativní nebo kvantitativní změny pracovní síly.

Tato práce se zabývá mezikrajovou mobilitou, která je sledována pomocí migračních a dojížděko – vyjížděkových proudů, které probíhají mezi Jihočeským krajem a jeho sousedními regiony.

Teoretická část práce je soustředěna na vymezení základních pojmů z oblasti trhu práce a mobility. Praktická část se věnuje nejdříve zmapováním situace na trhu práce prostřednictvím zaměstnanosti, nezaměstnanosti, vývojem mezd a legislativou. Další kapitola praktické části se zaměřuje na mobilitu obyvatelstva na území České republiky, která přibližuje celkovou situaci mobility na území. Protože je mobilita obyvatelstva úzce spjata s vývojem ekonomiky a trhem práce, popisuje následující část charakteristiku Jihočeského kraje a sousedních krajů, na které se práce soustřeďuje.

Další část praktické části se zaměřuje na konkrétní zjištění mobility pomocí migrace a dojížděky - vyjížděky do zaměstnání. Kraje, které sousedí s Jihočeským krajem, jsou rozděleny na oblasti na území České republiky a na příhraniční území.

Datovou základnou pro řešení migrace se staly údaje z Českého statistického úřadu, který zveřejňuje výsledky svých šetření. Časové období, s kterým je migrace měřena, sleduje období 2001 - 2007. Vyjížděka a dojížděka je zjišťována v rámci sčítání lidu, domů a bytů, které probíhalo naposledy v roce 2001.

Na výsledky zjištění mezikrajové mobility navazuje poslední část práce, která vymezuje faktory ovlivňující mobilitu pracovní síly.

2. Literární rešerše

2.1 Trh práce

Podle Jírové (1999) se trh práce významně odlišuje od trhu statků a služeb, i když má podobné určité znaky. Největším rozdílem od ostatních výrobních faktorů je to, že práci vykonávají lidé, kteří mají svou vlastní vůli, myšlení a práva. Kvůli těmto specifickým vlastnostem se stává trh práce častým předmětem zásahů ze strany státu nebo základem pro politické střety.

Macáková (2005) uvádí, že nositelem práce je člověk (lidská bytost), který se nerodí jako výrobní faktor. Proto je práce do určité míry omezena mimoekonomicky do množství i do kvality. Množství a kvalita se liší podle fyzických a duševních schopností člověka. Fyzické a duševní schopnosti člověka se dají ovlivnit kvalifikací, která se hodnotí jako velmi důležitá. Navíc celkové množství práce ve společnosti odpovídá situace počtu lidí schopných a ochotných pracovat.

V souvislosti s trhem práce je možno osoby rozčlenit do několika skupin. Primárně je dělí Leitmanová (1999) na:

- „*Ekonomicky aktivní osoby (někdy také označované jako pracovní síla), které lze rozdělit na:*
 - *osoby zaměstnané (i sebezaměstnané), v daný moment pracující nebo nepracující*
 - *osoby nezaměstnané*
- *Ekonomicky neaktivní osoby, někdy označované jako osoby stojící mimo pracovní sílu“*

Trh práce lze vymezit jako místo, kde se střetává nabídka práce a poptávka po práci. Prostředkem k vyrovnání nabídky a poptávky po práci je cena práce – mzda. Určitými formami trhu práce jsou úřadovny práce a všechny podoby inzerce nabídek práce ze stran hledajících práci či nabízejících práci. Jírová (1999)

Němec (2002) zase charakterizuje trh práce jako: „*místo, na němž jsou utvářeny podmínky zaměstnanosti včetně mezd a platů prostřednictvím nabídky a poptávky po práci.*“

V tržní ekonomice se od trhu práce očekává, že:

- zajistí pro ekonomiku dostatečné množství pracovních sil v požadované struktuře (např. oborové, věkové, profesní, apod.), která zprostředkuje pracovní proces, který vyvolá produkci statků a služeb.
- zajistí prostředky pro pracovní sílu, která očekává odpovídající podíl na produkci (např. pracovními příjmy, seberealizací, apod.) Krebs (1997)

Nabídkou práce podle Jírové (1999) se rozumí volba spotřebitele, který srovnává užitek z volného času s užitekem, který mu přinesou výrobky a služby, které nakoupí za mzdu, kterou získal tím, že se vzdal svého volného času a nabízí více práce. Nabídka na trhu práce je ovlivněna vyšší reálné mzdové sazby a mezní újmou z práce. S úrovní mzdové sazby se transformuje užitek plynoucím ze spotřeby a užitek plynoucím z volného času.

Substituční efekt dominuje při nižší úrokové sazbě. Tento efekt vyvolává zvýšení mzdové úrovně a následkem toho zvýšení zájmu o práci. Nabídka práce tedy roste.

Důchodový efekt převládá u nižší úrokové sazby. Tento efekt má za účinek, že zvýšením mezd si můžeme dopřát více volného času a tím omezujeme nabídku práce. Nabídka práce tedy klesá.

„Hlavními determinanty nabídkové strany trhu práce jsou: Němce (2002)

- *reálné mzdy, jejich současná i očekávaná úroveň*
- *majetkové poměry domácností*
- *mimopracovní příjmy, včetně státních transferů*
- *demografický vývoj, tj. počet, pohlavní a věková struktura obyvatelstva*
- *míra ekonomické aktivity obyvatelstva*
- *pracovní zvyky, kultura a tradice“*

„Poptávka po práci se nazývá „odvozenou poptávkou“, protože je odvozená od poptávky spotřebitelů po produktech a službách.“ Němec (2002) Poptávka je klesající funkcí, která zobrazuje na trhu firmy, které mají odlišné mzdové náklady. Ke změnám tvaru dochází zejména účinkem výrobních technologií, techniky, organizací práce, řízením a produktivitou práce.

„Hlavními determinanty poptávkové strany trhu práce jsou: Němec (2002)

- *cena práce, výše reálné mzdy nebo mzdového tarifu*
- *poptávka po produktech a službách a jejich cena*
- *produktivita práce*
- *ceny ostatních vstupů*
- *očekávané budoucí tržby*
- *volná disponibilní pracovní síla na trhu práce“*

Pokud vznikne na trhu rovnováha mezi nabídkou práce a poptávkou po práci hovoříme o tzv. rovnováze na trhu práce. Je vyjádřena průsečíkem tržní křivky poptávky po práci a tržní křivkou nabídky práce. Macáková (2005) dále uvádí, že tržní křivka nabídky práce i poptávky po práci jsou horizontálním součtem individuálních křivek. Pokud roste mzdová sazba, láká nové pracovníky. Pokud ale nastane nerovnováha mzdové sazby, vyvolá na trhu práce přebytek nebo nedostatek.

2.2 Nezaměstnanost (charakteristika, druhy, měření)

Němec (2002) uvádí, že pokud na trhu práce převažuje nabídka práce, jedná se o nezaměstnanost. Mezi nezaměstnané řadí osoby, které hledají zaměstnání – uchazeči o zaměstnání. Mezi uchazeče o zaměstnání řadí občany, kteří:

- nejsou v pracovním poměru nebo podobném vztahu a nevykonávají samostatnou výdělečnou činnost, ani se soustavně nepřipravují na povolání

- požádali osobně nebo písemně o zprostředkování vhodného zaměstnání na územně příslušném úřadu práce v místě trvalého bydliště

Jírová (1999) charakterizuje nezaměstnanost jako stav ekonomicky, ve které osoby způsobilé práce v produktivním věku nemohou najít práci. Obyvatelé se dělí do tří skupin:

1. Zaměstnaní – skupina lidí, která má práci. Řadí se sem také pracující lidé, kteří nemohou pracovat z důvodů nemoci, stávek, dovolených
2. Nezaměstnaní - mezi nezaměstnané se řadí lidé bez práce, ale:
 - a. aktivně práci hledají
 - b. nepracují, ale čekající na výzvu k návratu do práce
 - c. čekají na příští měsíc nástupu do práce, ale jsou stále registrováni ve zprostředkovatelných práce

Zaměstnaní i nezaměstnaní se řadí do ekonomicky aktivního obyvatelstva

3. Ostatní občané – do této skupiny přísluší lidé v důchodu, ženy na mateřské dovolené a ženy pečující o děti v domácnosti, osoby v domácnosti, studenti, osoby dlouhodobě nebo trvalé práceneschopné. Patří sem také lidé, kteří práci nehledají.

Nezaměstnanost se počítá podle mezinárodního ukazatele míry nezaměstnanosti jako podíl počtu nezaměstnaných k celkovému počtu pracovních sil (tj. součet zaměstnaných a nezaměstnaných). Jírová (1999)

$$u = \frac{U}{L} * 100(\%)$$

kde: u míra nezaměstnanosti
 U počet nezaměstnaných
 L celkový počet pracovních sil (L = E + U, kde E = zaměstnaní)

Krebs (1997) upozorňuje na to, že za nezaměstnané se pokládají lidé aktivně hledající práci a registrovaní na úřadech práce. Tento popis ale není dostačující. Z tohoto důvodu se vypočítávají jiné ukazatele a specifické míry, které udávají další informace. „Definují se např. míra dlouhodobé nezaměstnanosti uvažující jen s dlouhodobou nezaměstnaností, míry nezaměstnanosti v určitých věkových skupinách,

mezi muži a ženami, míry konstruované podle úrovně vzdělání, profesí, podle odvětví, regionů, míry propuštěných z práce apod.“

„V různých zemích se používají různé metody měření nezaměstnanosti (registrace na úřadech práce, výběrová šetření obyvatelstva) a je různě definován ukazatel zaměstnanosti (různé věkové hranice ekonomické aktivity, zahrnutí žen na mateřské dovolené, osob samostatně výdělečně činných, atd.) – to všechno ztěžuje objektivně možnosti mezinárodního porovnání míry nezaměstnanosti.“ Němec (2002)

Němec (2002) dělí nezaměstnanost do čtyř skupin: frikční, sezónní, strukturální a cyklickou (konjunkturální). Navíc Jírová (1999) přiřazuje mezi skupiny ještě preference volného času.

Frikční nezaměstnanost se nazývá také přirozenou nebo fluktuační nezaměstnaností, protože vzniká v případě, že zaměstnaná osoba opustí své pracovní místo a hledá si nové. Není přitom důležité z jakého důvodu. Trvá krátkou dobu (přibližně 3 měsíce) a je součástí každého ekonomického procesu a je předpokladem pro rozmístění pracovních sil do různých oblastí, odvětví, atd.

Sezónní nezaměstnanost se vyskytuje v odvětvích, která jsou závislá na počasí (např. stavebnictví, rybolov, zemědělství, cestovní ruch, atd.).

Strukturální nezaměstnanost je příčinou vyšší nabídky práce (členěna podle věku, pohlaví, regionů, profesně - kvalifikační) než je poptávka po práci a nezaměstnaní nejsou mobilní, aby našli práci na jiném trhu práce. Příčiny této nezaměstnanosti jsou:

- *Prostorová imobilita pracovních sil, která překází nebo ztěžuje rovnováhu regionálních trhů práce (imobilitou podmíněná regionální nezaměstnanost)*
- *Pokles poptávky po pracovních silách v důsledku technický a technologických změn, které šetří živou práci (technologická nezaměstnanost)*
- *Růst nabídky pracovních sil, který je podmíněný ekonomickými nebo politickými příčinami, např. zvýšením přílivem imigrantů, demografickými vlnami (strukturální nezaměstnanost vyvolaná růstem nabídky)*
- *Pokles poptávky po pracovních silách s určitou kvalifikací, který je determinován rozdílem mezi strukturou mezd a strukturou produktivity práce,*

v důsledku čehož dochází ke zdražení určité části pracovních sil (strukturální nezaměstnanost podmíněná mzdovou strukturou)“ Němec (2002)

Možnosti jak snížit či odstranit strukturální nezaměstnanost je sestavení flexibilního mzdového systému v oblasti politiky zaměstnanosti, podpora při začleňování osob na nová pracovní místa, zvýšit mobilitu pracovních sil, mzdové dotace, které sníží náklady na pracovní sílu a další.

Cyklická nezaměstnanost je způsobena cyklickými změnami hospodářského cyklu. Tento typ nezaměstnanosti vzniká, pokud poptávka po zboží a službách při produktivitě práce a mzdových sazbách není dostatečná na zaměstnání lidí, kteří chtějí a jsou ochotni pracovat. Postihuje všechny odvětví hospodářství.

Preference volného času vzniká v případě, že nezaměstnaní z důvodů nízkých reálných mezd, upřednostňují svůj volný čas před zaměstnáním. Z tohoto důvodů nenastupují do žádného nabízeného pracovního místa.

Dle Jírové (1999) se nezaměstnanost vyznačuje dobou (délkou) trvání nezaměstnanosti. Doba trvání nezaměstnanosti je vystihována průměrnou délkou období, kdy je nezaměstnaný registrován a je podmíněn na strukturálních charakterech trhu práce i cyklických faktorech (na monetárním stavu ekonomického cyklu). Prodlužování má za následek řadu negativních důsledků a nákladů (kromě toho i úroveň přirozené míry nezaměstnanosti).

Frekvence nezaměstnanosti udává, kolikrát jsou pracovníci nezaměstnání za dané období. Je určena průměrným číslem a závisí na výkyvech agregátní poptávky po zboží a službách a zároveň i na poptávce po práci jednotlivých firem v různém odvětví.

Krebs (1997) dále dělí nezaměstnanost účelově na:

- dobrovolnou
 - o Dobrovolná nezaměstnanost vzniká, pokud pracovní síla kvůli nízkým mzdám nepracuje nebo pokud nechce pracovat vůbec.
- nedobrovolnou
 - o Nedobrovolná nezaměstnanost vzniká v případě, že existuje nižší poptávka po práci, než je nabídka práce.

2.3 Politika zaměstnanosti

Krebs (1997) definuje politiku zaměstnanosti jako souhrn opatření, které vytvářejí podmínky rovnováhy na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil. Usiluje o to stát, zaměstnavatelé, zaměstnanci i odbory. Ve vyspělých státech získala své důležité místo. Otázkou ovšem zůstává, jakého má být rozsahu, nákladnosti a také jaké má být využití efektivnosti vynaložených prostředků.

Jírová (1999) uvádí, že politika zaměstnanosti se zaměřuje na:

- dosažení dynamické rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách
- produktivní využití zdrojů pracovních sil
- zabezpečení práva občanů na zaměstnání.

Nemůže však měnit vývoj na trhu práce, pouze ho podpořit.

Dle Němce (2002) „*cíl politiky zaměstnanosti tvoří vytváření optimální podmínky a předpoklady pro dosažení plné, produktivní a svobodně zvolené zaměstnanosti.*“ Přičemž právo na zaměstnání má každý občan bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, členství v politických stranách nebo příslušnost k politickým hnutím, národnost, etnický nebo sociální původ, majetek, zdravotní stav nebo věk.

Stát působí na vývoj vztahů na trhu práce pomocí: Němec (2002)

- „*pasivní politiky zaměstnanosti, stanovením podmínek a výše poskytování hmotného zabezpečení uchazečů o zaměstnání a dalších sociálních transferů nezaměstnaným*
- *Aktivní politiky zaměstnanosti, tj. podpora zachování nebo vytváření stálých a dočasných nových pracovních míst, podpora zaměstnávání mladých lidí, rekvalifikace*

- *Hospodářsko-politickými opatřeními, která nejsou bezprostředně orientovány na trh práce, ale mají na něj podstatný dopad (investiční pobídky, podpora malého a středního podnikání, regionální programy, atd.)*

Dle Jírové (1999) působí vláda na zaměstnanost třemi specifickými nástroji, aby se nevyskytovala převaha nabídky nad poptávkou na trhu práce:

1. Veřejné výdaje

Jedná se o výdaje ze státního rozpočtu, které mají účinek na zvyšování zaměstnanosti. Paří mezi ně přímé vládní nákupy zboží a služeb od soukromého sektoru, financování zbrojního průmyslu, zaměstnávání řady lidí ve státní administrativě a výdaje na politiku zaměstnanosti. Politika zaměstnanosti se skládá z:

- Pasivní složky politiky zaměstnanosti – výdaje se nacházejí ve formě transferů
 - o hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání formou podpory v nezaměstnanosti
 - o zabezpečení občanů, kteří mají nízké příjmy a tím se řadí do skupiny „sociálně slabých“
 - o stimulace předčasného odchodu do důchodu či nižší zaměstnanost žen
- Aktivní složky politiky zaměstnanosti
 - o výdaje na administrativu politiky zaměstnanosti a na služby zaměstnanosti
 - o rekvalifikace
 - o podpora zaměstnanosti v soukromém sektoru a podpora drobného podnikání
 - o přímá tvorba pracovních příležitostí státem
 - o podpora vytváření pracovních míst pro občany se změněnou pracovní schopností
 - o zavádění kratší pracovní doby
 - o rozvoj infrastruktury trhu práce
 - o Odstraňování bariér, které pro vstup na trh práce existují
 - o vytváření podmínek pro uzemní mobilitu pracovních sil

2. Daňová politika vlády

Tvoří ji daně, které mají přímý vliv na tvorbu nových pracovních příležitostí a na stimulaci k práci. Jedná se o daně, které přímo plynou do státního rozpočtu (např. daň z příjmů obyvatelstva).

3. Regulační a legislativní opatření vlády

- regulační opatření

Představují opatření vlády, která chrání vnitřní trh a zachovávají zaměstnanost. Jde o:

- „dovozní kvóty, celní tarify
- *příjmovou regulaci, tj. regulace cen a mezd (např. moratoria na ceny a mzdy, tj. zákaz zvyšování cen a mezd)*
- *mzdovou regulaci, tj. státem stanovená pravidla o beztržním, daní nezátíženém růstu průměrných mezd“*

- pracovně – právní legislativa

Definuje práva a povinnosti občanů, kteří vstupují (i těch, kteří chtějí vstupovat) na trh práce a státní orgány práce (ministerstvo práce a sociálních věcí, úřady práce, odborové orgány). Zajišťují právo na práci, spravedlivou odměnu, uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu v nezaměstnanosti.

Hlavními články, které uskutečňují politiku zaměstnanosti, se nazývají úřady práce, které vystupují jako orgány státní správy pro zajišťování služeb v nezaměstnanosti na určitém území. Jejich základními funkcemi jsou:

- informační – zabývá se informováním o aktualizovaných datech o struktuře nezaměstnaných a vývoji na trhu práce v daném území, o volných pracovních místech, mzdových nárocích, apod.
- poradenská – poskytuje poradenství v oblastech právních, ekonomických, sociálních, apod., pokud se jedná o pracovní uplatnění či rekvalifikaci.
- zprostředkovatelská – evidovaným uchazečům o zaměstnání zprostředkovává práci, zabezpečuje pracovní místa pro handicapované,

rekvalifikaci, hmotné zabezpečení uchazečům v nezaměstnanosti i v rekvalifikaci

- podnikatelská – účastní se na vzniku nových pracovních míst, rekvalifikaci či podpoře drobného podnikání. Jedná se o nejvýznamnější činnost úřadů práce, protože zabezpečuje aktivní politiku zaměstnanosti.

Krebs (1997)

2. 4 Mobilita práce, migrace, mezinárodní migrace pracovních sil

Změny struktury obyvatelstva jsou způsobovány reprodukcí obyvatelstva (obměna populace střídáním generací) a prostorovým pohybem (prostorovou mobilitou, mechanickým pohybem obyvatelstva).

Mechanický pohyb obyvatelstva se nazývá migrací, která vyjadřuje postup stěhování lidí za hranice jejich trvalého bydliště i na přechodnou dobu s návratem (ať se jedná za směr přes hranice měst, regionů, států či kontinentů). Podle směru se rozlišuje migrace na emigraci (vystěhování) a imigraci (přistěhování). „*Pojem mobilita (hybnost) je pak nejobecnějším pojmem při studiu prostorových pohybů. Zahrnuje všechny typy přesunu osob, včetně přechodných pohybů s různou periodicitou, za různým účelem, v různých směrech a na různé vzdálenosti.*“ Rozdílem mezi mobilitou a migrací je ten, že migrace je pojem mnohem užší a zahrnuje změnu bydliště na dobu trvalou. Jen tato migrace se pokládá za migraci skutečnou. Rolný, Lacina (2004)

Veselá (2002) uvádí, jak demografické statistiky rozdělují mechanický pohyb do několika typů:

- trvalá změna pobytu rozděluje migraci na vnější (přestěhování – imigrace a emigrace) a vnitřní (přesun mezi obcemi, kraji, republikami, ale i uvnitř obcí)
- dočasná změna pobytu (kyvadlová migrace – dojíždka do zaměstnání, sezónní migrace, vnitrostátní a zahraniční cestovní ruch)

„Změny početního stavu a struktury pracovních sil můžeme sledovat z řady pohledů. Může jít především o pohyb vyvolaný přirozenou reprodukcí obyvatelstva (směna generací odcházejících a přicházejících pracovníků), pohyb způsobený migrací pracovníků (geografická mobilita), pohyb mezi profesemi a socioekonomickými skupinami pracovníků (sociální mobilita), pohyb mezi organizacemi atd. Každý z těchto typů pohybu vnáší do pracovního potenciálu nějaké kvantitativní nebo kvalitativní změny.“ Koubek, Koschin, Souček (1990)

Roubíček (1997) člení prostorovou mobilitu obyvatelstva:

- migrace

Migrace se používá v případě relativně usídleného obyvatelstva. Obyvatelstvo, které nemá stálé bydliště, mění ustavičně své bydliště, často s opakujícími se trasami se nazývá kočovníky nebo nomády.

- sezonní migrace, kyvadlová migrace

Sezonní migrace je zvláštní forma mobility obyvatelstva. Je zde zahrnován hlavně pohyb zemědělských dělníků s postupnou sklizní. Kyvadlovou migrací se rozumí pravidelná denní či týdenní dojíždka za zaměstnáním, do škol a do učení, ale i občasná dojíždka a vyjíždka za službami (např. úřady, zdravotnickými zařízeními, kulturou, zábavou, atd.). V těchto případech se jedná vlastně o mobilitu, pojem migrace je zde používán nevhodně. Dojíždka (směr do cíle) a vyjíždka (směr z cíle) jsou typická pro tzv. spádové obyvatelstvo (představuje rozdíl mezi denním a nočním počtem obyvatel). Největší část tvoří pracovní migrace, která se pravidelně opakuje. Pracovní migrace je součástí sezonní migrace, které přesahuje i státní hranice. Pohyby jsou sledovány za účelem zjištění atraktivnosti a pramen pracovní síl v hospodářských centrech a podklad pro plánování dopravních sítí.

- cestování

Cestování neudává žádné demografické informace. Je ale obtížné rozeznávat mezi migranty a návštěvníky v praxi. Hlediskem pro rozlišování je doba nepřítomnosti v trvalém bydlišti nebo doba pobytu v novém bydlišti. V České republice je podle

předpisů o registraci trvalého bydliště každý občan někde zaevidován k trvalému bydlišti.

Pracovní mobilita se podporuje pomocí finančních nástrojů při zaměstnání v lokalitě mimo bydliště. Existuje ve formě úhrady cestovních výdajů (nejběžnější) nebo úhradě výdajů na stěhování. Do cestovních výdajů je zahrnuto i vyjednávání o zaměstnání a následovně i nástup do práce. Sirovátka (1995) poukazuje na to, že výdaje na stěhování nejsou dostatečně účinné (podle zkušeností z USA, Kanady, Švédska). Ochotu k pohybu za prací je potřeba výrazná finanční podpora. V upadajících oblastech s odlivem pracovníků vzniká strach ze snížení poptávky po práci a stimulech k podnikání.

Výrobní faktor práce má menší mobilitu než kapitál. Důvody mezinárodní migrace pracovních sil jsou ekonomické i neekonomické. Oba tyto cíle však mají společný cíl – zvýšení životní úrovně. Ekonomická migrace se dělí podle okruhu potenciálních migrantů (daných profesionální úrovní a zaměřením) a podle druhu a délky migrace. Okruh potenciálních migrantů lze vymezit tzv. migrací „nabídkovou“ a „poptávkovou“.

Nabídková migrace popisuje odchod odborníků z domácí ekonomiky do cizí země s vyšší životní úrovní s nabídkou specializovaných prací. Charakterizována je dlouhodobě i celoživotně a motivem jsou vyšší příjmy, rozvoj osobnosti, možnost práce v mezinárodním týmu, technologie, atd.

Poptávková migrace se vyznačuje odchodem pracovníků s běžnou kvalifikací a se zaměřením na požadavky trhu cílové země. Představují ji migranti se zájmem o trvalé přemístění (tzv. pobyťová migrace) a migranti dojíždějící pouze do práce (tzv. pendleři). Rolný, Lacina (2004)

Z důvodů ekonomických problémů a politických nepokojů roste příliv ekonomických migrantů do rozvinutých zemí a zvyšuje se počet uprchlíků. Většinou se stěhují na přechodnou dobu, zejména za odbornou prací. Nelegální migrace pracovních sil se stává významným problémem, protože je výhodnější než práce domácích

pracovníků. Nelegální pracovníci pracují i o svátcích, sobotách a nedělích, vykonávají práci, kterou domácí pracovníci nechtějí dělat a organizace za ně neplatí žádné sociální či zdravotní pojištění, atd. Cihelková, Křížová, Kunešová a Martinčík (2001) upozorňují také na nelegální migraci v EU. Důvodem nárůstu nelegální migrace se stalo otevření východních hranic Evropy a zrušení vnitřních hranic mezi zeměmi EU, které podepsaly Schengenskou dohodu. Schengenská dohoda ruší hraniční kontroly mezi zeměmi, což znamená, že lidé se mohou volně pohybovat z jedné země do druhé. Zájem nelegálních uprchlíků o země je rozdílný z důvodů azylových politik, které se odlišují. Důležité je také zdůraznit, že s nelegální migrací se zvyšuje nebezpečná kriminální aktivita.

Negativním efektem pohybu pracovní síly jsou problémy z odchodem kvalifikovaných pracovníků (např. vědci, inženýři, lékaři, atd.). Tento odchod se nazývá „únikem mozků“. Na tento problém si stěžují hlavně země, ze kterých tyto kvalifikovaní pracovníci odcházejí. Velmi mnoho zemí napomáhá k imigraci vzdělaných pracovníků svými přistěhovaleckými zákony. Pro nekvalifikované imigranti ovšem vytvářejí překážky. Tento trend zvyšuje rozdíly mezi úrovní lidského kapitálu mezi rozvojovými a vyspělými ekonomikami. Rolný, Lacina (2004)

3. Metodika

Cílem práce je posoudit mobilitu pracovní síly mezi Jihočeským krajem a okolními regiony a vymežit faktory, které ji ovlivňují.

3.1 Teoretická část

Teoretická část je soustředěna na problematiku trhu práce a mobility pracovní síly. Literární rešerše čerpá informace z předem nastudované literatury, která je uvedena v seznamu použité literatury.

3.2 Praktická část

V praktické části je nejdříve zhodnocena situace na trhu práce v České republice pomocí vývoje nezaměstnanosti, vývoje mezd a právní úpravy trhu práce. Další část práce se zabývá posouzením mobility v České republice, která je zjišťována pomocí migrace a dojížděky a vyjížděky do zaměstnání. Pro přehlednější výpočty je rozdělena migrace na zahraniční a vnitřní.

Před konkrétním měřením mobility pracovní síly je charakterizován vývoj v Jihočeském kraji a okolních regionech (Středočeský kraj, Plzeňský kraj a kraj Vysočina).

Mobilita pracovní síly je měřena pomocí migrace (migrační obrat, intenzita migračního obratu, migrační saldo, intenzita migračního salda, migrační účinnost) a dojížděky a vyjížděky do zaměstnání (saldo dojížděky a vyjížděky do zaměstnání). Roubíček (1997)

Migrační obrat (O) vyjadřuje součet přistěhovalých a vystěhovalých na územní jednotku. Pokud tento ukazatel vztáhneme k počtu obyvatel, získáme ukazatel nazývaný: intenzita migračního obratu.

Migrační saldo (S) vyjadřuje rozdíl přistěhovalých a vystěhovalých na územní jednotku. Pokud tento ukazatel vztáhneme k počtu obyvatel, získáme ukazatel nazývaný: intenzita migračního salda.

Migrační účinnost (U) vyjadřuje podíl migračního salda na migrační obrát v procentech a vyjadřuje podíl saldové složky na celkové migraci.

Datová základna pro měření migrace mezi kraji byla získána ze stránek Českého statistického úřadu. Vnitřní stěhování mezi kraji zpracovává Český statistický úřad v demografických ročenkách ČR. Pro měření zahraniční migrace je použita vyžádaná data z Českého statistického úřadu. Časové období, získané pro měření, je vyjádřeno v letech 2001 – 2007.

Zjišťováním dojížděky a vyjížděky do zaměstnání probíhá v rámci sčítání lidu, domů a bytů. Data byla zpracována Českým statistickým úřadem podle územního a správního členění státu platného v České republice k 1. březnu 2001. Hodnotícím ukazatelem dojížděky a vyjížděky se stalo saldo dojížděky, které vyjadřuje rozdíl počtu dojíždějících a vyjíždějících.

Poslední část práce je zaměřena na vymezení faktorů, které ovlivňují mobilitu pracovní síly.

4. Trh práce v České republice

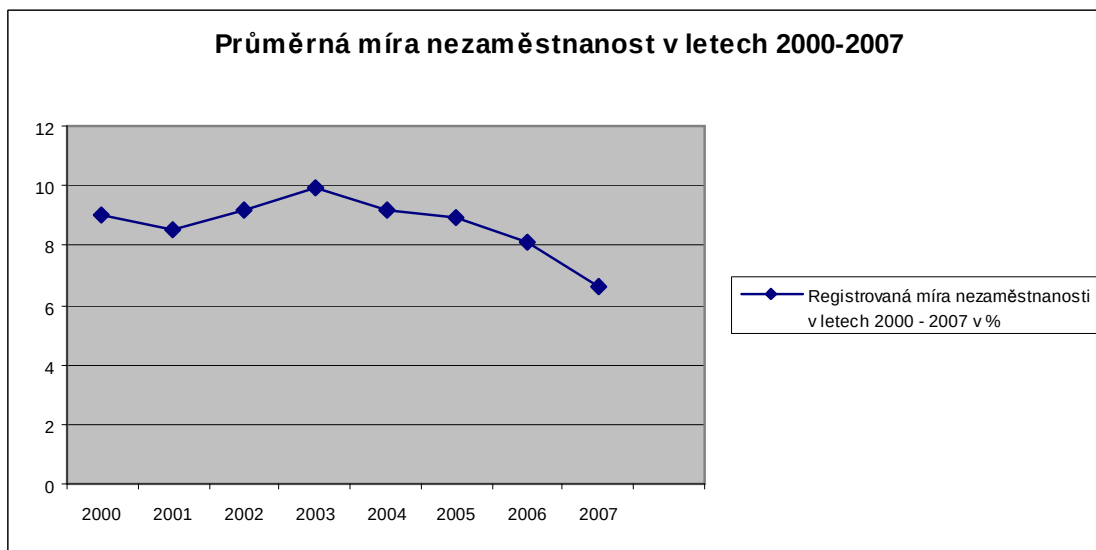
Počet obyvatel České republiky činil k 31. 12 2007 podle Českého statistického úřadu 10 320,4 tisíc obyvatel (z toho mezi ekonomicky aktivní evidoval 5 198,3 tisíc obyvatel). Ekonomicky aktivní obyvatele lze ještě rozdělit mezi zaměstnané a nezaměstnané. Z počtu 4 922 tisíc zaměstnaných obyvatel pracovalo podle OKEČ (odvětvová klasifikace ekonomických činností) nejvíce ve zpracovatelském průmyslu 28,6 %, v kategorii obchod, oprava motorových vozidel a spotřebního zboží 12,5 % a ve stavebnictví 9,1 %. Nezaměstnaných vyčíslil Český statistický úřad 276, 7 tisíc obyvatel.¹

V roce 2007 evidoval úřad práce 392 777 průměrných uchazečů o zaměstnání. V porovnání s rokem 2006 se jedná o pokles o 17,3 %. V roce 2007 pobíralo podporu v nezaměstnanosti průměrně 116 478 osob. Volných pracovních míst v České republice bylo vyčísleno v počtu 121 993. V průměru připadalo na 1 pracovní místo 3,21 uchazečů. Průměrná míra nezaměstnanosti byla v roce 2007 6,6 %, v roce 2006 8,1 %. Jednalo se o pokles o 1,5 %. Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v Mostě (17,6 %), v Karviné (15,1) a v Teplicích (13,2 %).²

¹ Trh práce v ČR v letech 2001 – 2007. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2009-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/3103-08>>

² Statistická ročenka trhu práce v České republice 2007, Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. [cit. 2009-03-03]. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>>

Graf 1 : Průměrná míra nezaměstnanosti v letech 2000-2007 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní tvorba

Průměrná hrubá měsíční mzda v roce 2007 činila 21 692 Kč, což s předchozím rokem znamená nárůst o 7,3 %. Spotřebitelské ceny se zvýšily o 2,8 %. Reálné zvýšení mzd tedy nastalo o 4,4 %.

Tabulka 1: Průměrná hrubá měsíční mzda v letech 2001 - 2007

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Nominální mzda	14 793	15 866	16 917	18 041	18 992	20 219	21 692
Reálná mzda	15 788	16 632	17 716	18 377	18 992	19 719	20 573

Zdroj: ČSÚ

Stát ovlivňuje trh práce v České republice právními předpisy, které upravují pracovně právní vztahy, politiku zaměstnanosti, minimální mzdu ve státě a řadu dalších oblastí trhu práce. Nejdůležitější právním předpisem, který upravuje pracovněprávní předpisy v České republice je zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 585/2006 Sb., který upravuje pracovněprávní vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, vymezuje pojem závislé práce, pracovní doby, práci přesčas, pracovní pohotovost, poskytování platu, mzdy a odměny za pracovní pohotovost, výpočet a používání průměrného výdělku pro pracovněprávní účely. Zákon č. 435/2004 Sb.,

o zaměstnanosti vymezuje státní politiku zaměstnanosti, která má za cíl dosažení plné zaměstnanosti a ochranu proti nezaměstnanosti.

Dalšími důležitými právními předpisy na trhu práce jsou:

- Nařízením vlády č. 567/2006 Sb. o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí
- Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře
- Zákon č. 110/2006 Sb. o životním minimu, který stanovují minimální hranici peněžních prostředků fyzických k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů umožňující přežití.
- Legislativní úprava trhu práce v České republice je harmonizována s legislativou EU.³

³ Právní předpisy. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online].[cit. 2009-03-1]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/45>>

5. Mobilita v České republice

5.1 Zahraniční mobilita

Pracovní trh v USA je mnohem homogennější než evropský, protože má společné normy, které určují jeho právní rámec. Každý evropský stát má své vlastní specifické regulace. Pohyb pracovní síly je tedy mnohem složitější. Američané se stěhují asi dvakrát častěji než Evropané. Ve více než 40 % případů opouští svůj rodný stát, ale jen 1,6 % občanů EU se odstěhuje do jiné členské země EU.

Obyvatelé České republiky se řadí mezi méně mobilní než Evropané. I když bydlí v oblastech, kde je vysoká nezaměstnanost, není to pro ně důvod k odstěhování. Pouze 29 % z nich, by se přestěhovalo, pokud by se ocitli bez zaměstnání. Po roce 1989 se začaly objevovat rozdíly mezi regiony, které ovšem nevyvolaly stěhování do ekonomicky bohatších regionů. Existoval sice přesun mozků z regionů do Prahy, ale většinou se jednalo pouze o mladé lidi s vyšším vzděláním.⁴

Podle zprávy o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2007 se zvyšuje počet vydaných povolení k pobytu. S tímto nárůstem se zvyšuje také snaha obcházet zákon či klamat úřady (nárůst ilegální migrace). K 31. prosinci 2007 uvedla Policie ČR Ředitelství služby cizinecké polici 392 087 evidovaných cizinců s povoleným pobytem na území ČR (nárůst o 22 % s předchozím rokem). Z tohoto počtu jednu třetinu tvořili přibližně občané EU.⁵

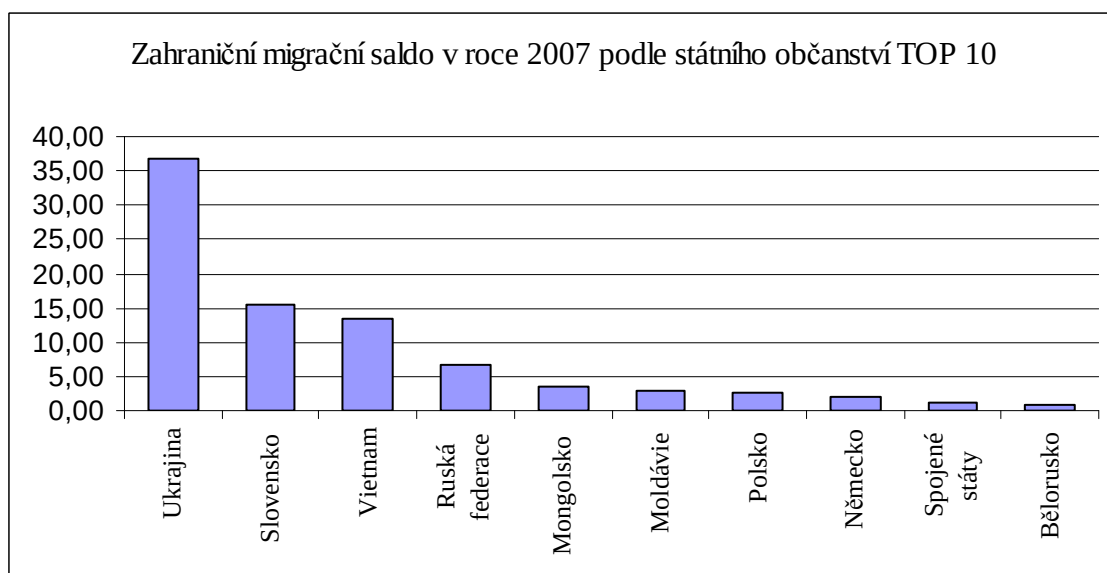
Data z Českého statistického úřadu uvádějí, že zahraniční migrační saldo je kladné, tzn., že převyšuje počet přistěhovalých nad vystěhovanými cizinci do ČR. Největší migrační skupinou jsou občané z Ukrajiny, kteří tvoří 36,75 % z celkového

⁴ HURRLE, J. Nerovnost a mobilita. *Migraceonline* [online]. 2006 [cit. 2009-03-12]. Dostupný z WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fceb50bfa263ef/JHurrleNerovnost_a_mobilita_1.pdf>.

⁵ Zpráva o situaci migrace na území České republiky za rok 2007. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2008 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>>.

počtu migrantů v České republice. Druhou skupinou jsou občané ze Slovenska s 15,61 % a na třetí místo jsou řazeny občané Vietnamu.

Graf 2: Zahraniční migrační saldo v roce 2007 (podle státního občanství – TOP 10)

Data: ČSÚ, vlastní tvorba

Právní normy, které upravují vstup a pohyb cizinců na území České republiky jsou:

- zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR
- zákon č. 325/1999 Sb., o azylu
- zákon č. 221/2002 Sb., o dočasné ochraně cizinců

Cizinci jsou zaměstnáváni ve všech odvětvích národního hospodářství. K 31. 12. 2007 byl celkový počet cizinců evidovaných na úřadě práce a podnikajících s živnostenským oprávněním vydaným živnostenskými úřady podle odvětvové klasifikace ekonomických činností 325 651. Nejvíce jich nalezneme podle členění Odvětvové klasifikace ekonomických činností ve zpracovatelském průmyslu, ve stavebnictví, v obchodních službách a v podnikatelské činnosti (činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu).

Při vstupu nových členských zemí do EU, měly obavy původní země o velký příliv migrantů do jejich zemí. Bylo jim proto umožněno zavést přechodná omezení v oblasti pracovní mobility. Toto omezení se týkalo omezení volného pohybu pracovní síly maximálně na 7 let od vstupu nových členských států k EU (rok 2004), které se nevztahuje na podnikání a studium. Po 2 – 3 – 2 letech musí členské státy EU (původní) podat zprávu Komisi, zda budou nadále uplatňovat omezení. Většina členských zemí již uvolnila přístup pro vstup ČR na jejich pracovní trh s určitými podmínkami specifickými pro danou zemi. Výjimku tvoří Německo a Rakousko, které se obává o zvýšení nezaměstnanosti v příhraničních oblastech s Českou republikou a Polskem.

Podporou mobility a řešením nerovnováhy na evropských i národních pracovních trzích se zabývá evropský informační a poradenský systém EURES. Je součástí Správy služeb zaměstnanosti MPSV ČR a řadí se k strategickým plánovacím cílům politiky zaměstnanosti. Jedním z jeho hlavních cílů je získávání kvalifikované pracovní síly ze zahraničí a získávání kvalitních pracovníků pro české zaměstnavatele. EURES ČR se zbývá sledováním trhu práce, vyhodnocováním dat, regulováním poptávky po pracovní síle v některých odvětvích národního hospodářství. Za dobu své existence se stala informační síť EURES velmi vyhledávanou službou úřadů práce v ČR.

Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR a RESPEKT institut informují, že v původních členských zemích EU pracuje kolem 43 000 Čechů. Největší počet působí ve Velké Británii (17 000), v Německu (12 000) a Rakousku (téměř 7 000). Po vstupu ČR do EU využilo pouze 0,43 % obyvatel možnost pracovat v zahraničí. Zaměstnávání občanů z České republiky v Německu a Rakousku (a naopak – občanů Německa a Rakouska v České republice) je uskutečňováno na základě bilaterálních dohod. Vyskytují se ve formě:

- sezonní práce (v trvání tří měsíců v roce)
- smluvní práce
- zaměstnávání za účelem jazykového a odborného zdokonalování znalostí
- pendlerství

Největší zájem projevují mladí lidé, mezi nimiž je převaha mužů, ve věku 15-19 let a svobodní lidé bez závazků.⁶

⁶ Konkurenceschopnost a volný pohyb pracovních sil. *RESPEKT institut* [online]. 2008 [cit. 2009-03-16]. Dostupný z WWW: <http://www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/prilohy/FS_KME.pdf>.

5.2 Vnitřní mobilita

V roce 2007 změnilo v České republice 255 689 osob své bydliště, což je o 30 448 tisíc osob více než v předchozím roce. Nejčastějším typem stěhování je stále evidováno mezi obcemi v rámci okresu, představovalo až 42,8 %. Stěhování mezi okresy kraje tvoří 18,7 % a 38,5 % stěhování se odehrávalo mezi kraji (do roku 2004 jsou do objemu stěhování zahrnuta též stěhování mezi urbanistickými obvody Prahy).

Tabulka 2: Vnitřní stěhování podle typu

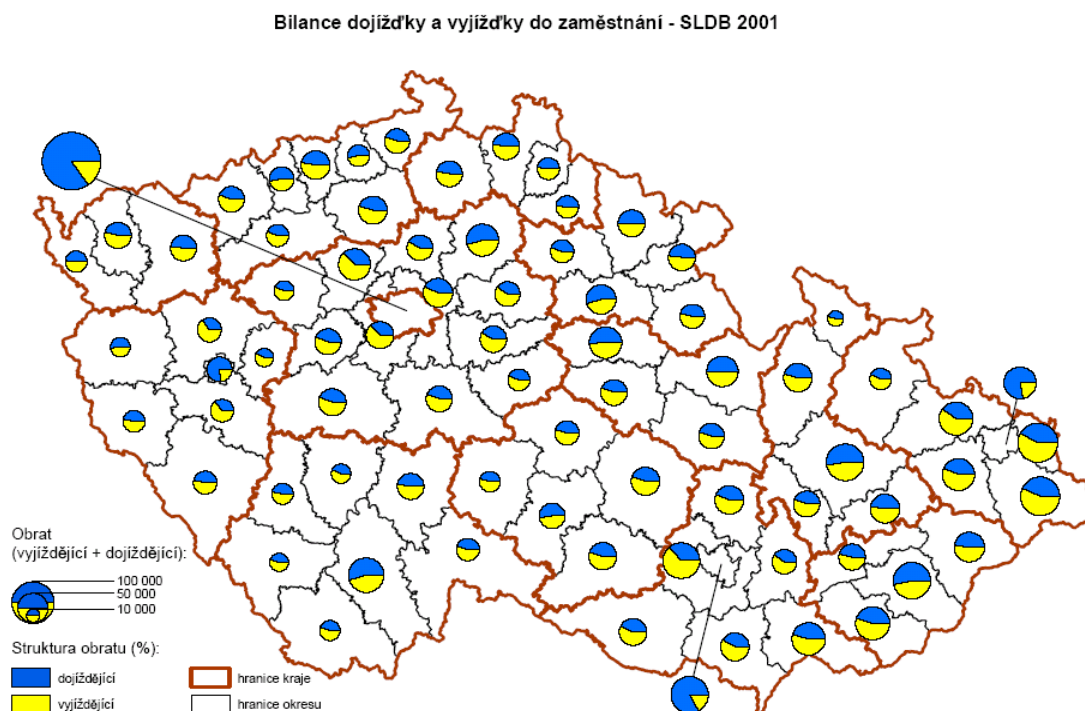
Rok	Stěhující se celkem ¹⁾	Typ stěhování			Na 1 000 obyvatel			
		z obce do obce v okrese	z okresu do okresu v kraji	z kraje do kraje	celkem	z obce do obce v okrese	z okresu do okresu v kraji	z kraje do kraje
2000	199 716	109 791	32 592	57 333	19,4	10,7	3,2	5,6
2001	204 622	108 323	33 706	62 593	20,0	10,6	3,3	6,1
2002	223 103	114 955	37 227	70 921	21,9	11,3	3,6	7,0
2003	211 487	108 252	36 089	67 146	20,7	10,6	3,5	6,6
2004	216 831	111 841	37 311	67 679	21,2	11,0	3,7	6,6
2005	213 688	96 605	41 414	75 669	20,9	9,4	4,0	7,4
2006	225 241	100 143	43 744	81 354	21,9	9,8	4,3	7,9
2007	255 689	109 541	47 745	98 403	24,8	10,6	4,6	9,5

Zdroj: ČSÚ

Mezi tyto migranty nejsou zahrnováni ti občané, kteří v místě svého bydliště nepracují, ale jsou zde stále hlášeni k trvalému bydliště. Následně může docházet ke zkreslování výsledných statistik.

Dalším důležitým znakem při hodnocení mobility pracovní síly je dojíždka a vyjíždka do zaměstnání. Sledování těchto proudů se zabývá sčítání lidu, domů a bytů, které probíhalo v roce 2001. Na mapě Bilance dojíždky a vyjíždky do zaměstnání je zachycena struktura v jednotlivých okresech ČR.

Mapa 1: Bilance dojížd'ky a vyjížd'ky do zaměstnání – SLDB 2001

Zdroj: ČSÚ

6. Mezikrajobá migrace mezi Jihočeským krajem a okolními regiony

6.1 Charakteristika Jihočeského kraje a okolních krajů

6.1.1 Popis trhu práce Jihočeského kraje

Obecná charakteristika

Jihočeský kraj je dlouhodobě vnímán jako oblast zemědělská, s rozvinutým lesnictvím a rybářstvím. V průběhu minulého století nastal rozvoj průmyslu, který se zaměřil na zpracovatelskou činnost. Hranice kraje jsou tvořeny s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo (v celkové délce 323 km) a sousedícími kraji Plzeňským, Středočeským, Vysočinou a Jihomoravským. Rozlohou 10 057 km² zastupuje kraj 12,8 % z celé České republiky. Třetinu území zaujímají lesy a 4 % vodní plochy.

Jihočeský kraj nemá velká bohatství surovin. Důležitým přírodním bohatstvím kraje jsou lesy (především jehličnaté, smrkové a borové), které se nacházejí zejména na Šumavě a v Novohradských horách. Největší surovinové bohatství představují ložiska písku a štěrkopísku, cihlářské hlíny, kameniva sklářského písku. Další významné suroviny tvoří rašelina a v některých lokalitách vápenec, křemelina a grafit. Životní prostředí je považováno za méně poškozené a zatížení emisemi klesá. Čisté ovzduší je jedno z nejčistších v republice. Nalezneme ale také znečištění, hlavně ze strany zemědělství a průmyslu.

„V Jihočeském kraji bylo k 1. 1. 2003 zřízeno 17 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 37 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem. Pověřené obecní úřady spravují obce v území, které je skladebné do okresů i do správních obvodů obcí s rozšířenou působností (kromě 1 obce z okresu Písek a 1 obce z okresu Tábor, které náležejí ke správnímu obvodu Týn nad Vltavou v okrese České Budějovice). Od 1. 1. 2007 byly tyto obce přerazeny do okresu České Budějovice.“⁷

⁷ Charakteristika Jihočeského kraje. Český statistický úřad. [online],[cit. 2009-03-09]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.

Obyvatelstvo

„Jihočeský kraj je krajem s nejmenší hustotou zalidnění z celé České republiky. Koncem roku 2006 v kraji žilo více než 630 tis. obyvatel, tedy 62,6 obyvatel na 1 km². Z jeho 7 okresů má největší hustotu obyvatelstva okres České Budějovice, kde žije zhruba Čtvrtina obyvatel kraje. Je to dáno především soustředěním do samotného města České Budějovice, v němž bydlí 94,7 tis. osob. Dalšími velkými městy jsou Tábor (35,9 tis. obyvatel), Písek (29,9 tis. obyvatel), Strakonice (23,3 tis. obyvatel) a Jindřichův Hradec (22,5 tis. obyvatel). V těchto 5 městech žije třetina Jihočechů. Naproti tomu nejmenší obce do 200 obyvatel představují 38,4 % z celkového počtu obcí, ale žije v nich pouze 4,2 % celkového počtu obyvatel kraje. Nejmenší obcí v kraji (i v celé České republice) je obec Vlkov v okrese České Budějovice s 16 trvale žijícími obyvateli. Celkem je v kraji v současné době 623 samosprávných obcí (52 z nich má statut města) s téměř 2 tisíci částmi obcí. Podíl městského obyvatelstva dosáhl k 31. 12. 2006 celkem 65,1 %.

Obyvatelstvo kraje má proti republikovému průměru poněkud mladší věkovou strukturu (průměrný věk je 40,1 roku). Dlouhodobě nižší je zde rovněž úmrtnost (9,8 úmrtí na 1 000 obyvatel) a naopak vyšší porodnost (10,1 živě narozených na 1 000 obyvatel). Od demografické struktury kraje se výrazněji odlišuje pohraniční okres Český Krumlov s pestřejším národnostním složením. Je zde mladší věková struktura, nejvyšší hodnoty porodnosti, relativně nízká úmrtnost. V posledních letech ubývá obyvatel okresu Prachatice. Naopak růst trvale zaznamenávají pouze okresy České Budějovice a Český Krumlov.“⁸

Ekonomické údaje

„Na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice se kraj podílí pouze 5,5 %, v přepočtu na 1 obyvatele však dosahuje 90,1 % republikového průměru a je mezi kraji na 5. pozici (po Hl. městě Praze, Plzeňském, Jihomoravském a Středočeském kraji). Tvorba hrubého fixního kapitálu představovala v roce 2007 na území kraje hodnotu 40,5 mld. Kč (4,7 % z ČR).

⁸ Český statistický úřad. Charakteristika Jihočeského kraje [online].[cit. 2009-03-09]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.

V zemědělství převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin, olejnin a píce, významná je též produkce brambor. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. Celkově se zde vytváří zhruba 11 % zemědělské produkce celé republiky. Dlouholetou tradici má v kraji rybníkářství. Celková plocha rybníků, v nichž se chovají ryby, se pohybuje kolem 25 000 ha. Vytváří se v nich polovina produkce ryb České republiky, významný je také podíl v chovu vodní drůbeže (kachen a hus). Průmyslová výroba je koncentrována především v českobudějovické aglomeraci, výraznější podíl průmyslu je rovněž v okresech Tábor a Strakonice. V České republice však kraj nepatří mezi rozhodující průmyslové oblasti, podíl na tržbách průmyslových podniků ČR v roce 2007 činil 4,9 %. Z odvětvového hlediska převažuje zpracovatelský průmysl, v jeho rámci pak výroba potravin a nápojů, výroba dopravních prostředků a zařízení. Stavební podniky v kraji zajišťují především práce na nové výstavbě, modernizaci a rekonstrukci v rámci Jihočeského kraje (na produkci v ČR se podílely 4,5 %).

Podle výběrových šetření pracovních sil je v hospodářství kraje zaměstnáno celkem zhruba 300 tis. osob, z toho téměř třetina v průmyslu, 13 % v obchodu a opravách spotřebního zboží, 10 % ve stavebnictví. Průměrná hrubá měsíční mzda v roce 2007 dosáhla 19 106 Kč (na fyzickou osobu), za celorepublikovým průměrem však zaostala o 2 475 Kč (toto zaostávání je do určité míry dáno strukturou hospodářství kraje).

Koncem roku 2007 bylo v kraji evidováno 16 452 uchazečů o zaměstnání. Míra registrované nezaměstnanosti dosahovala koncem prosince 4,47 %; v mezikrajevém porovnání zaujímal Jihočeský kraj čtvrtou nejnižší příčku po Hlavním městě Praze, Středočeském a Plzeňském kraji.

Ve statistickém registru ekonomických subjektů bylo koncem roku 2007 registrováno více než 148,7 tis. podniků, organizací a podnikatelů. Jeho největší část tvořili podnikatelé - fyzické osoby nezapsané v obchodním rejstříku (více než 105,2 tis. subjektů) a samostatně hospodařící rolníci a zemědělští podnikatelé (8,3 tis. subjektů).

Předpokladem pro rozvoj hospodářství kraje jsou rovněž možnosti bydlení. Podle výsledků sčítání k 1. březnu 2001 bylo v kraji téměř 148 tis. domů, z toho 111,5 tis. domů trvale obydlených. Zjištěno bylo 279,9 tis. bytů, z toho 231,3 tis. bytů trvale

obydlených. Z celkového počtu trvale obydlených bytů bylo 40 % ve vlastním domě, 25,3 % nájemních, 14,9 % družstevních a 8,6 % v osobním vlastnictví. V první polovině 90. let došlo k útlumu bytové výstavby, ve 2. polovině se situace mírně zlepšila. V roce 2007 bylo dokončeno 2 088 nových bytů, kromě toho bylo 1 308 bytů zmodernizováno.“⁹

Doprava

„V kraji je zaznamenávána stále se zvyšující intenzita dopravy, zejména silniční. V železniční dopravě sice přes jeho území nevedou hlavní železniční koridory, přesto je zde několik důležitých uzlů. Mezi zajímavosti jižních Čech patří zbytky koněspřežní železnice (první na evropské pevnině), spojující město České Budějovice s hornorakouským Lincem. Nalezneme zde rovněž nejvýše položenou železniční stanici v ČR (Kubova Huť) a také úzkokolejné dráhy směřované z Jindřichova Hradce do Obrataně a do Nové Bystřice. Silniční síť zajišťuje dostatečnou základní dopravní dostupnost sídel, území kraje však v současné době není napojeno na republikovou dálniční síť. Poštovní služby poskytuje kolem 230 pošt, to znamená, že poštu v místě má třetina obcí.“¹⁰

⁹ Charakteristika Jihočeského kraje. Český statistický úřad. [online].[cit. 2009-03-09]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.

¹⁰ Charakteristika Jihočeského kraje. Český statistický úřad. [online].[cit. 2009-03-09]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.

6.2 Charakteristika sousedících krajů s Jihočeským krajem

6.2.1 Středočeský kraj

„Středočeský kraj leží uprostřed Čech. Velikostí, počtem obcí i obyvatel patří mezi největší kraje České republiky. Jeho rozloha (11 015 km²) zabírá téměř 14 % území ČR. Území kraje se dělí na 12 okresů s 10 okresními městy. V roce 2007 bylo na území kraje 1 146 obcí. K 31. 12. 2007 měl Středočeský kraj 1 201 827 obyvatel.

Poloha kraje významně ovlivňuje ekonomickou charakteristiku. Úzká vazba s hlavním městem, hustá dopravní síť, činí polohu kraje mimořádně výhodnou. Naopak zřejmá nevyváženost vztahu Prahy (metropole) – střední Čechy (periferie Prahy) – je pro kraj nevýhodou. Kraj je pro Prahu významným zdrojem pracovních sil, doplňuje pražský průmysl, zásobuje Prahu potravinami, poskytuje Praze svůj rekreační potenciál.

Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby – předběžné údaje) dosáhla v kraji v roce 2007 výše 21 621 Kč, vzrostla proti předchozímu roku o zhruba 9 % a byla druhá největší v celé ČR. Míra nezaměstnanosti je dlouhodobě nižší proti republikovému průměru. Existují výrazné rozdíly v nezaměstnanosti uvnitř kraje, ovlivněné opět blízkostí Prahy. K 31. 12. 2007 byla míra registrované nezaměstnanosti v kraji podle nové metodiky 4,25 %. Hrubý domácí produkt na obyvatele v kraji v roce 2007 vykazoval 94,3 % průměrné úrovně hrubého domácího produktu a obyvatele ČR, což jej zařadilo na druhé místo v porovnání s ostatními kraji.

Pro Středočeský kraj je charakteristická rozvinutá zemědělská i průmyslová výroba. Zemědělská výroba těží vynikajících podmínek v severovýchodní části kraje, kraj vyniká hlavně rostlinnou výrobou, pěstováním pšenice, ječmene, cukrovky, v příměstských částech pěstováním ovoce, zeleniny a květin. Stěžejními průmyslovými odvětvími jsou strojírenství, chemie a potravinářství. ŠKODA AUTO, a. s. Mladá Boleslav je podnikem celostátního významu, pokračuje výroba malých aut v TPCA Czech, s.r.o. Kolín. Několika významnějšími podniky je zastoupeno i sklárství, keramika a polygrafie. Ústup zaznamenaly dříve tradiční obory těžba uhlí, ocelářství a kožedělní průmysl.

Středočeský kraj má kromě Prahy nejhustší, ale také nejpřetíženější dopravní síť v republice. Přes území kraje vedou do hlavního města historicky radiálně uspořádané

hlavní železniční i silniční tranzitní síť. Své zastoupení v kraji má i vodní doprava. Jedinou vodní cestu v ČR pro vnitrostátní i mezinárodní přepravu představuje v současné době Labsko-vltavská vodní cesta, přibližně $\frac{3}{4}$ její délky procházejí územím kraje.“¹¹

6.2.2 Plzeňský kraj

„Plzeňský kraj leží na jihozápadě České republiky. Svou rozlohou 7 561 km² je třetím největším krajem v České republice, avšak počtem obyvatel se řadí na deváté místo v ČR. Sedm okresů kraje představuje územní celky. Dále je kraj rozdělen do 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a do nich spadajících 25 správních obvodů s pověřenými obecními úřady. Plzeňský kraj je počtem obyvatel 561 074 osob (k 31. 12. 2007) šestým nejmenším krajem v ČR a tvoří tak 5,4 % z celkového počtu obyvatel v ČR. Hustota obyvatel v kraji je 74,2 obyvatel na km² (hustota v ČR je 131,6 obyvatel na km²).

Zásoby nerostných surovin, které představují potenciál pro rozvoj zpracovatelského průmyslu, se v Plzeňském kraji soustřeďuje zejména do vnitrozemí (oblast kolem Plzně). Jedná se vždy o černé uhlí, žáruvzdorné a keramické jíly a stavební kámen. V oblasti podhůří Šumavy se nalézá vápenec. Pro zemědělství v kraji jsou celkem příznivé podmínky. Z celkového objemu těžby dřeva v ČR zaujímá Plzeňský kraj druhé místo hned za Jihočeským krajem (s převažující těžbou jehličnatého dřeva).

V roce 2007 představoval podíl Plzeňského kraje na celkovém hrubém domácím produktu v běžných cenách 5,1 %. V přepočtu HDP na 1 obyvatele (322 162 Kč) se v porovnání s ostatními kraji umístil na třetím místě za Hlavním městem Prahou a Středočeským krajem. V rámci ČR patří Plzeňský kraj k oblastem s nižší mírou nezaměstnanosti. Porovnáme-li ostatní kraje ČR podle nejnižší míry nezaměstnanosti, zaujímá Plzeňský kraj s mírou nezaměstnanosti (podle nové metodiky) 4,43 % třetí místo. Průměrná měsíční mzda na fyzické osoby dosáhla 20 059 Kč a Plzeňský kraj se

¹¹ Charakteristika Středočeského kraje. Český statistický úřad. [online].[cit. 2009-03-09]. Dostupné na WWW: <http://partnerstvi.kraj-jihocesky.cz/storage/1205229740_sb_soc-eko-prof_01_zakl-charakt-jk.pdf>.

zařadil po Hl. městě Praze a Středočeském kraji na 3. místo v ČR. Průměrná mzda však byla v porovnání s celorepublikovým průměrem o 7,5 % nižší.

Porovnáme-li jednotlivá průmyslová odvětví z hlediska objemu tržeb v kraji, zaujímá významné postavení průmysl potravinářský a elektrotechnický. K významným potravinářským podnikům Plzeňského kraje patří: Plzeňský Prazdroj a. s., Stock Plzeň a. s. a Bohemia Sekt Českomoravská vinařská a. s. K významným průmyslovým odvětvím v regionu náleží strojírenství, které je spojováno především se jménem Škoda. V kraji nalezneme řadu dalších významných podniků (např. Solo Sirkárna a. s. Sušice, Lasselsberger ČR a. s. a další).

Silniční síť v Plzeňském kraji je tvořena 5 129 km silnic, z toho 419 km pokrývají silnice I. třídy, 1 510 km silnice II. třídy a 3 091 km silnice III. třídy. V porovnání s ostatními kraji v ČR má Plzeňský kraj třetí nejvyšší podíl silnic III. třídy.“¹²

6.2.3 Kraj Vysočina

„Kraj Vysočina má centrální polohu v rámci ČR. Rozlohou 6 796 km² (1. 1. 2005) se kraj řadí mezi regiony nadprůměrné velikosti – pouze 4 kraje ČR mají větší plošnou velikost. Území kraje Vysočina se administrativně člení na 5 okresů, 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) a 26 obvodů pověřených obecních úřadů (POÚ). K 1. lednu 2008 žilo na Vysočině 513 677 obyvatel, což představuje čtvrtou nejnižší lidnatost mezi kraji ČR.

Kraj Vysočina nadále pokračuje v tradici zemědělské výroby. Přestože zdejší přírodní podmínky jsou podprůměrné, pro některé zemědělské komodity a činnosti je země Vysočiny optimální (produkce brambor, olejnin, pastevní chov skotu). Chybí však ekonomická i technická základna zemědělských producentů. Průmyslová výroba je zastoupena v kraji strojírenským a kovodělným, textilním, dřevozpracujícím a potravinářským odvětvím. Centry průmyslu jsou bývalá okresní města a další střediska.

¹² Charakteristika Plzeňského kraje. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2009-03-09]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/charakteristika_plzenskeho_kraje>.

Ekonomická výkonnost kraje ve srovnání s ostatními regiony ČR zaostává za průměrem. Podíl kraje na HDP České republiky dosahuje v posledních letech 4,2 %, což představuje 12. místo mezi kraji. Při přepočtu HDP na 1 obyvatele kraj obsazuje 8 místo, když v roce 2007 činil tento ukazatel 287 879 Kč, tj. 84,2 % průměru ČR. Průměrná měsíční hrubá nominální mzda v kraji Vysočina v roce 2007 činila 18 963 Kč. Mzdy na Vysočině zůstávají nadále pod průměrem ČR. Míra registrované nezaměstnanosti dosáhla koncem roku 2007 hodnotu 5,63 % a byla sedmá nejnižší v celé ČR.

Silniční a železniční síť Vysočiny je strategická jak z pohledu národního tak evropského. Území kraje je součástí středoevropské urbanizované osy (Berlín-Praha-Vídeň/Bratislava-Budapešť). Dálnice D1 (v síti evropských silnic označení E 50 a E 65) tak plní svoji funkčnost jak v dopravě národním tak evropské. Chybí však kvalitní propojení okresních měst a rychlostní komunikace pro S-J propojení.¹³

6.3 Migrace mezi kraji

Posuzování migračních proudů mezi kraji je složité z důvodu neorganického vymezení Prahy jako čisté urbánní jednotky a jejího zázemí – Středočeského kraje. Ostatní kraje jsou rozloženy v širším organizačním vymezení. Migrace je z tohoto důvodu deformující, protože v současné době probíhá mezi Prahou a Středočeským krajem nejintenzivnější migrační proces – suburbanizace (stěhování obyvatel z velkých měst do blízkého okolí).¹⁴

V tabulce 3 jsou zachyceny podrobné směry jednotlivých proudů migrace pro celkový počet přistěhovalých a vystěhovalých mezi kraji v letech 2002 - 2007. Mezi sledovanými obraty vykazuje největší vazbu Středočeský a Plzeňský kraj, jejich celkový obrat se podílí 57,36 % na celkovém obratu Plzeňského kraje. Jihočeský kraj má největší podíl na celkovém obratu Středočeského kraje 45,66 %. Nejmenší vazbu ze

¹³ Charakteristika kraje. Český statistický úřad. [online].[cit. 2009-03-09]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/xj/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.

¹⁴ ČERMÁK, Z. Migrace a suburbanizační procesy v České republice. *Demografie*. Praha: Studio GSW, 2005, č. 47, s. 169-176. ISSN 0011-8265

sledovaných krajů lze sledovat mezi kraji Plzeňským a Vysočinou, kde jejich podíly na jejich vzájemných obrazech představují nejnižší hodnoty.

Tabulka 3: Matice podílů vzájemného obratu mezi dvěma kraji na celkovém obratu kraje za období 2002 - 2007 (v %)

Kraj	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Vysočina
Středočeský	x	39,01	34,35	26,64
Jihočeský	45,66	x	24,54	29,80
Plzeňský	57,36	35,00	x	7,64
Vysočina	47,00	44,93	8,07	x

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet

Příklad čtení tabulky: Obrat Středočeské a Jihočeské kraje se na celkovém obratu Jihočeského kraje podílí 45,66 %, zatímco na celkovém obratu Středočeského kraje 39,01%.

Největší podíl na celkovém obratu Jihočeského kraje a okolních regionů má Středočeský kraj, který se podílí 33 % z celkového obratu. Na druhé místo se řadí Jihočeský kraj s 28 % a třetí místo s přibližně 20 % připadá na kraj Plzeňský.

Tabulka 4: Matice obrátů mezi kraji za období 2002 - 2007

Kraj	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Vysočina	Celkem
Středočeský	x	7299	6428	4984	18711
Jihočeský	7299	x	3922	4764	15985
Plzeňský	6428	3922	x	856	11206
Vysočina	4984	4764	856	x	10604
Celkem	18711	15985	11206	10604	56506

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet

Kladné migrační saldo se všemi kraji vykazuje jedině kraj Plzeňský, ve kterém převládá ve sledovaném období počet přistěhovalých nad vystěhovalými. Opakem je kraj Vysočina, ze kterého se více obyvatel vystěhovalo, než přistěhovalo.

Z Jihočeského kraje míří nejvíce obyvatel do Středočeského a Plzeňského kraje. S oběma kraji vykazuje záporné saldo. Do Středočeského kraje se přistěhovalo o 493 obyvatel a do Plzeňského kraje o 106 obyvatel více než přistěhovalo. Počet přistěhovalých převládá jedině u kraje Vysočina, které vyjadřuje kladné saldo 328.

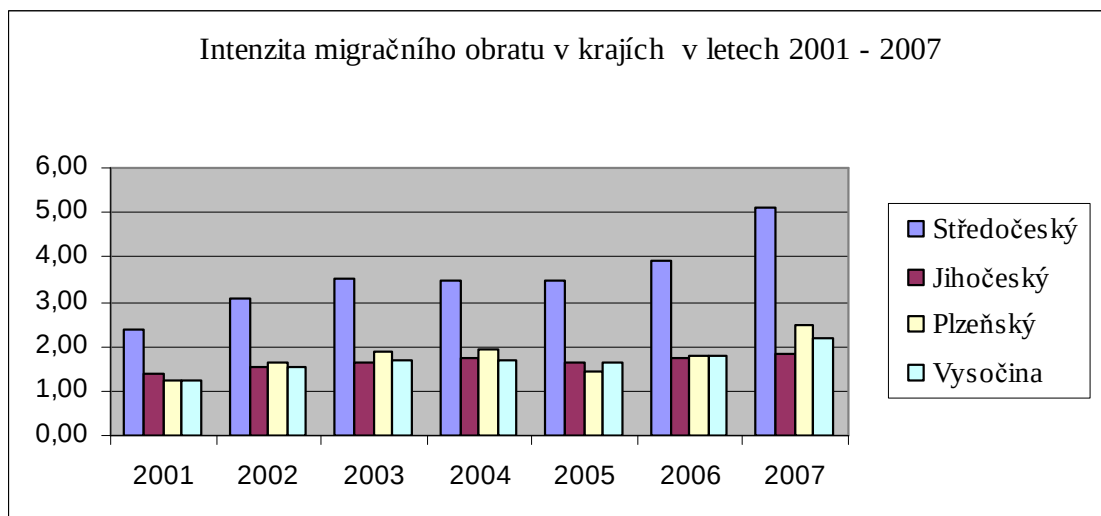
Tabulka 5: Matice migračního salda mezi kraji v letech 2002 - 2007

Kraj	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Vysočina
Středočeský	x	-493	248	-862
Jihočeský	493	x	106	-328
Plzeňský	-248	-106	x	-246
Vysočina	862	328	246	x

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet

Graf 3 Intenzita migračního obratu v letech 2001 – 2007 ukazuje, že největší obrat na počet obyvatel má Středočeský kraj, který se ve všech letech výrazně odlišuje. Tento rozdíl je vyvolán umělým rozdělením Prahy a Středočeského kraje. V ostatních krajích se jedná o přibližně stejné výsledky.

Graf 3: Intenzita migračního obratu v krajích v letech 2001 - 2007

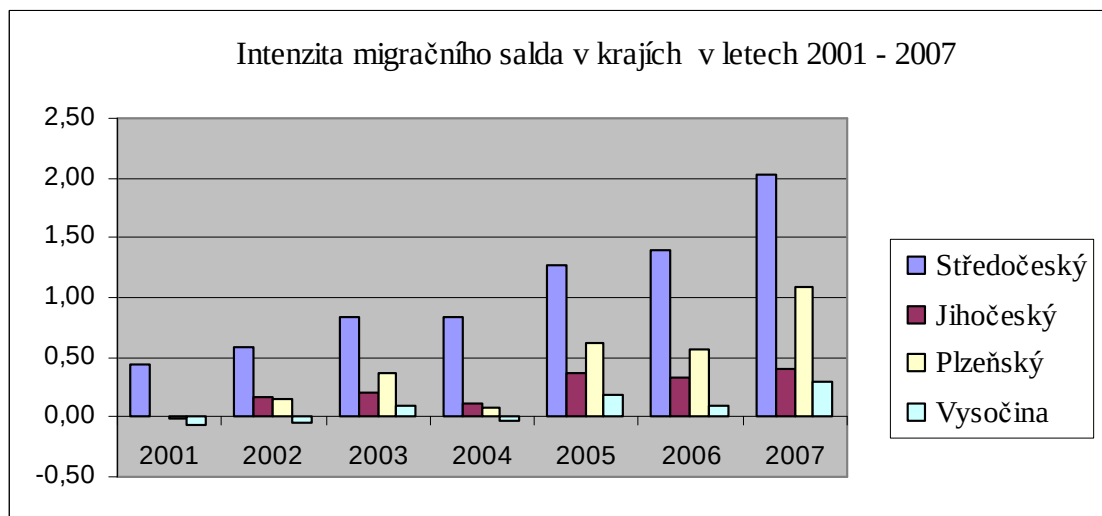

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet a tvorba

Migrační aktivita je hodnocena na základě intenzity migračního salda a migrační účinnosti. Nejatraktivnějším krajem pro sledované období je jednoznačně Středočeský kraj, kdy jeho migrační saldo každým rokem narůstá. Za rok 2001 – 2007 se do kraje přistěhovalo přibližně 187,6 tisíc obyvatel. Naopak nejméně atraktivním krajem se stal kraj Vysočina, kdy se za sledované období přistěhovalo přibližně 31,6 tisíc obyvatel.

Do Jihočeského kraje se za sledované období přistěhovalo celkem 42,1 tisíc obyvatel. Intenzitou migračního salda se řadí za kraj Středočeský a Plzeňský. Oba tyto kraje v letech 2005 – 2007 zaznamenávají podstatně větší nárůst migračního salda.

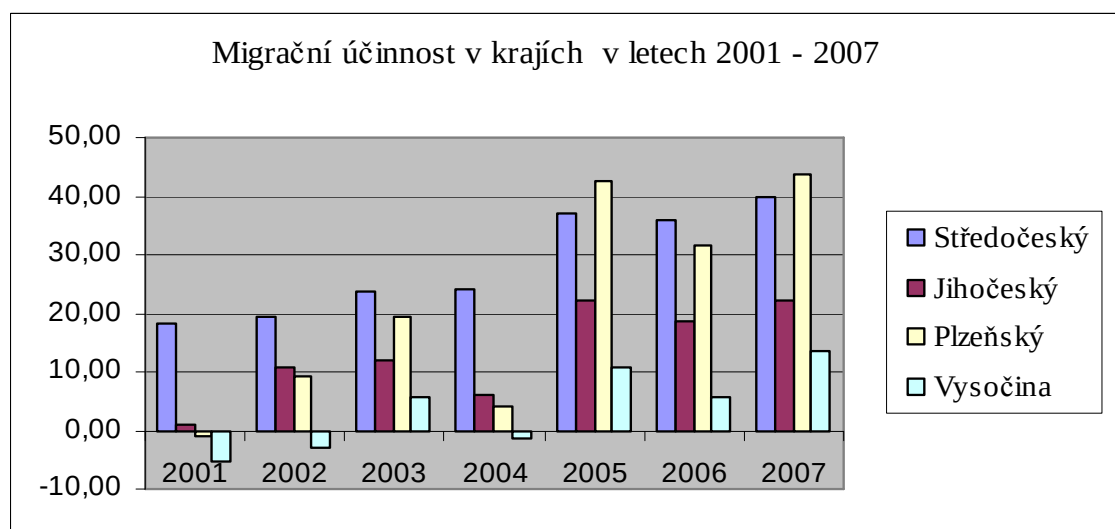
Graf 4: Intenzita migračního salda v krajích v letech 2001 - 2007

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet a tvorba

Nejatraktivnější krajem z pohledu migrační účinnosti se stal kraj Plzeňský. Jeho migrační saldo vyjadřuje významný podíl na celkové migraci. Největší ztrátu zaznamenal kraj Vysočina v letech 2001 – 2002. Jihočeský kraj dosahoval největší migrační účinnost v roce 2005 a 2007. V posledních třech sledovaných letech je výrazně převýšen Středočeským a Plzeňským krajem.

Graf 5: Migrační účinnost v krajích v letech 2001 - 2007

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet a tvorba

6.4 Dojížd'ka a vyjížd'ka do zaměstnání

Počty dojíždějících a vyjíždějících byly sledovány při sčítání lidu, domu a bytů, které probíhalo v roce 2001 (za období 1991 – 2001) na území České republiky. Upravuje ho zákon č. 158/1999 Sb. a je organizován, řízen a koordinován Českým statistickým úřadem.

Z celkového počtu 118 994 vyjíždějících osob z Jihočeského kraje vyjíždělo 15 % do jiných okresů kraje, 11,3 % do jiného kraje a 2,4 % do zahraničí.

Ze všech sledovaných krajů vykazuje jedině Středočeský kraj větší počet dojíždějících nad vyjíždějícími. Jihočeský kraj dosáhl pouze záporné saldo se Středočeským krajem o 90 obyvatel. Největší migrační rozdíl u Jihočeského kraje lze sledovat s krajem Vysočina. Počet přistěhovalých z Vysočiny do Jihočeského kraje představuje 766 obyvatel.

Tabulka 6: Saldo dojížd'ky a vyjížd'ky do zaměstnání v letech 1991 – 2001

Kraj	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Vysočina
Středočeský	x	-90	-643	-769
Jihočeský	90	x	-290	-766
Plzeňský	643	290	x	-53
Vysočina	769	766	53	x

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet

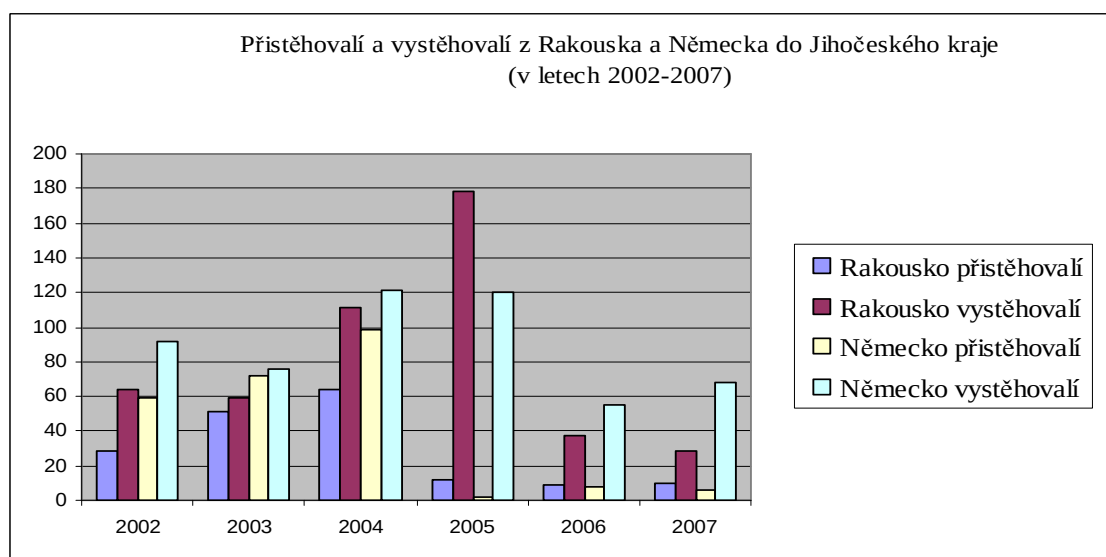
Záporné saldo u kraje Vysočina samozřejmě souvisí s ekonomickou situací daného regionu. Kraj Vysočina sice patří mezi největší regiony v České republice, ale přírodní podmínky v kraji jsou podprůměrné a ekonomická situace v kraji taktéž zaostává za průměr ČR.

6.5. Příhraniční mobilita

V rámci sčítání lidu, domů a bytů bylo zjištěno, že k 1. 3. 2001 vyjíždělo 230 obyvatel do Německa a 160 obyvatel do Rakouska za prací. V rámci sledované oblasti se jedná o nízké hodnoty.

Z grafu 6 o počtu přistěhovalých a vystěhovalých z Rakouska a Německa do Jihočeského kraje v období 2002-2007 je patrné, že převažuje počet přistěhovalých nad vystěhovalými. Nejvyšší přírůstky přistěhovalých za prací byly zaznamenány v roce 2005 z Rakouska. V posledních letech 2005 – 2007 je také zaregistrován velký pokles přistěhovalých osob z Jihočeského kraje do Německa.

Graf 6: Přistěhovalí a vystěhovalí z Rakouska a Německa do Jihočeského kraje
(v letech 2002 – 2007)

Zdroj: ČSÚ, vlastní tvorba

7. Faktory ovlivňující mobilitu pracovní síly

Česká republika:

- věk a rodinné zázemí

Předpokladem mobility pracovní síly je ochota ke stěhování či dojíždění do zaměstnání. Tento faktor je ovlivněn věkem a rodinným zázemím. Nejochotnější věkovou skupinou jsou mladí lidé bez závazků. Snáze překovávají či podstupují změny a rizika, která souvisejí se změnou bydliště či překonáním trasy do zaměstnání.

- mzdové difference

Ekonomickou motivací obyvatelstva se stávají především mzdové difference, které znamenají vyšší mzdy v cílové oblasti. To platí pro migrační proudy v zemích Evropské unie i v České republice, kde se vyskytují mzdové rozdíly. Pokud se jedná o zahraniční migraci, vyvolává tento faktor přesun pracovní síly z východních zemí do západních.

- volná pracovní místa

Podmínkou pro získání vyšších mzdových rozdílů jsou volná pracovní místa. Pokud ale v určité oblasti či zemi existuje vysoká nezaměstnanost, stává se příliv nové pracovní síly nežádoucí. Bere se proto v úvahu, že vyšší mzda a možnost najít si práci spolu bezprostředně souvisí. Pracovníci musí také uvažovat, zda jsou ochotni vzdát se pro vyšší mzdu nižších životních nákladů v daném regionu či zemi, a zda vyšší mzda uhradí stěhovací náklady nebo náklady na dojíždění. Tento důvod u starší pracovní síly či živitelů rodin vyvolává upřednostňování dojíždění za prací do sousedních zemí či regionů. U zahraniční mobility se jedná především o příhraniční oblasti, kde tento druh dojíždění se nazývá pendlerství.

- bytová výstavba

S mobilitou pracovní síly také souvisí bytová výstavba. Lidé vlastníci rodinný domek jsou méně ochotní se stěhovat a zároveň obecně platí, že lidé bydlící ve městě, jsou mobilnější, než lidé bydlící na vesnici. Především zde ale záleží na tom, jaká je situace na trhu s byty.

- dopravní dostupnost

Pokud se jedná o dojížděku do zaměstnání, působí na pracovní sílu dopravní dostupnost a s tím související úroveň dopravy.

Při rozhodování o migraci do zahraničí mají velký vliv na migranta:

- jazykové znalosti
- kontakty s dřívějšími emigranty, kteří mohou ulehčit hledání práce či bydlení
- právní předpisy pro vstup, pohyb a ochranu cizinců

Jihočeský kraj

- poloha

Poloha Jihočeského kraje umožňuje mobilitu do regionů, které jsou řazeny na přední místa v ekonomické situaci v České republice. Výjimku tvoří kraj Vysočina, který se svým ekonomickým výkonem zaostává za průměrem České republiky. Další možností pohybu pracovní síly nabízejí sousední země Rakousko a Německo, které umožňují pracovní příležitosti v rámci bilaterálních dohod.

- vyšší mzdy

Vyšší mzdy jsou významným podmětem při rozhodování pracovní síly, která směřuje do ekonomicky vyspělejších regionů. Největší mzdy lze sledovat v zahraničních regionech Jihočeského kraje, kde také převládají vyšší životní náklady. Proto je důležité také uvažovat, zda po odečtení životních nákladů získají migranti vyšší příjem.

- nedostatek volných pracovních míst

Nedostatek volných pracovních míst v kraji nejvíce působí na obyvatele, kteří nemohou najít zaměstnání. Hledají proto práci v sousedních regionech, které nabízejí dostatek pracovních příležitostí.

- dopravní dostupnost

Jihočeský kraj zaznamenává zvyšující se intenzitu dopravy (hlavně silniční). V železniční dopravě umožňuje spojení, která jsou napojena na několik důležitých dopravních uzlů. V současné době je budováno spojení s republikovou dálniční sítí.

- bytová politika

Při migraci obyvatel je důležitá bytová politika, která významně ovlivňuje stěhování obyvatel do cílové oblasti.

- faktory vycházející z individuálních motivací

Mezi obecně působící faktory na obyvatele Jihočeského kraje lze zařadit věk a rodinné zázemí obyvatel, změna rodinného stavu a jazykové znalosti, které jsou důležité při zahraniční mobilitě.

8. Závěr

Cílem práce bylo zjištění mezikrajové mobility se zaměřením na Jihočeský kraj a vymezení faktorů, které ji ovlivňují.

Mobilita pracovní síly je vyvolána reprodukcí obyvatelstva nebo mechanickým pohybem pracovní síly. Mezikrajová mobilita pracovní síly se řadí k mechanickému pohybu pracovní síly, která byla měřena pomocí migrace a dojížd'ky a vyjížd'ky do zaměstnání. Oblast Jihočeského kraje byla rozdělena na sousedící kraje na území České republiky a na příhraniční území.

Při konkrétním měření migrace mezi kraji bylo zjištěno, že největší podíl na celkovém obratu Jihočeského kraje a okolních krajů v období 2002 - 2007 má Středočeský kraj. Středočeský kraj se podílel 33 % na celkovém obratu krajů. Další v pořadí podílů se řadil kraj Jihočeský, Plzeňský a kraj Vysočina. Protože mezi Prahou a Středočeským krajem probíhá nejintenzivnější migrační proces v rámci České republiky, migrace byla z tohoto důvodu zkreslena.

Migrační proudy z Jihočeského kraje byly stanoveny na základě migračního salda. Jihočeský kraj vyjadřoval v letech 2002 – 2007 záporné migrační saldo se Středočeským a Plzeňským krajem. Jedině u kraje Vysočina převládal počet přistěhovalých nad vystěhovalými obyvateli. Do Středočeského kraje se přistěhovalo z Jihočeského kraje o 493 obyvatel více a do Plzeňského kraje o 106 obyvatel více.

Intenzita migračního obratu v letech 2001 – 2007 stanovila, že největší obrat na počet obyvatel má Středočeský kraj, který ve všech letech výrazně převyšoval ostatní kraje. Migrační aktivita byla hodnocena na základě intenzity migračního salda a migrační účinnosti. Nejatraktivnějším krajem pro sledované období se stal jednoznačně opět Středočeský kraj, kdy jeho migrační saldo během let narůstalo. Za rok 2001 – 2007 se do kraje přistěhovalo přibližně 187,6 tisíc obyvatel. Naopak nejméně atraktivním krajem se stal kraj Vysočina, kdy se za sledované období přistěhovalo do

kraje 31,6 tisíc obyvatel. Nejlákavějším krajem z pohledu migrační účinnosti se stal kraj Plzeňský. Jeho migrační saldo vyjadřovalo nejvýznamnější podíl na celkové migraci. Největší ztrátu opět zaznamenal kraj Vysočina. Jihočeský kraj zaznamenal největší migrační účinnost v roce 2005 a 2007. Přesto byl v těchto třech posledních sledovaných letech výrazně převýšen Středočeským a Plzeňským krajem.

Při měření dojížděky a vyjížděky do zaměstnání bylo zjištěno, že ze všech sledovaných krajů vykazuje jediné Středočeský kraj větší počet dojíždějících nad vyjíždějícími do zaměstnání. V Jihočeském kraji bylo zaznamenáno pouze záporné saldo se Středočeským krajem o 90 obyvatel. Největší migrační rozdíl u Jihočeského kraje byl dosažen s krajem Vysočina. Rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými z Vysočiny do Jihočeského kraje představoval 766 obyvatel.

Získané hodnoty příhraniční mobility prokazovaly nízkou mobilitu obyvatel se sousedními zeměmi Rakouskem a Německem. V rámci sčítání lidu, domů a bytů bylo evidováno 230 obyvatel vyjíždějících do Německa a 160 obyvatel vyjíždějících do Rakouska za prací z Jihočeského kraje. V rámci měření migrace bylo zjištěno, že v letech 2002 – 2007 převažoval počet přistěhovalých nad vystěhovalými do příhraničních oblastí. Po vstupu České republiky do Evropské unie byl registrován velký pokles přistěhovalých osob z Jihočeského kraje do Německa i do Rakouska.

Další cíl bakalářské práce se zabýval vymezením faktorů, které ovlivňují mobilitu pracovní síly v Jihočeském kraji. Mezi důležité působící faktory na mobilitu byla zařazena poloha kraje. Jihočeský kraj umožňuje pohyb pracovní síly do regionů, které v rámci České republiky zauímají přední místa v ekonomickém vývoji krajů. Předpokladem pro rozhodnutí o přesunu pracovní síly jsou nedostatečné pracovní příležitosti v rámci kraje nebo požadavek vyšší mzdy, které po odečtení životních nákladů přináší vyšší příjmy než v předchozí oblasti. Dopravní dostupnost a bytová politika usměrňují rozhodování o migračních směrech pracovní síly. Další faktory, které lze vymezit v rámci Jihočeského kraje vycházejí z individuálních motivací.

Při predikci mobility pracovní síly je důležité mít představu o budoucím hospodářském vývoji země. V současné době je velmi obtížné vytvářet jakékoliv predikce z důvodů finanční krize, která ovlivnila i vývoj české ekonomiky.

9. Summary

Bakalářská práce se zabývá mezikrajovou mobilitou pracovní síly mezi Jihočeským krajem a okolními regiony. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy trhu práce, nezaměstnanost, politika zaměstnanosti a mobilita pracovní síly. V praktické části první kapitoly je popisována situace na trhu práce v České republice prostřednictvím vývoje zaměstnanosti, vývoje nezaměstnanosti, legislativou a politikou zaměstnanosti ČR. Následující kapitola líčí mobilitu v České republice, která je rozdělena na mobilitu zahraniční a vnitřní. Kvůli přiblížení měřené oblasti jsou charakterizovány jednotlivé kraje, kterými se práce blíže zabývá. Výsledná řešení mobility pracovní síly mezi kraji jsou získána z měření migrace pomocí ukazatelů (migrační saldo, migrační obrat a migrační účinnost). Vývoj dojížděky a vyjížděky do zaměstnání je vyjádřen prostřednictvím salda. Data pro migraci sledují období mezi lety 2001 - 2007. Údaje o vyjížděce a dojížděce jsou zveřejňována v období 1991 - 2001. Poslední kapitola praktické části se věnuje vymezením faktorů, které ovlivňují mobilitu pracovní síly.

Klíčová slova:

trh práce, mobilita pracovní síly, migrace, dojížděka – vyjížděka do zaměstnání

The bachelor dissertation deals with the interregional movement of labour-force between the Region of South Bohemia and surrounding regions. The theoretical framework outlines the main definitions of the labour market, unemployment, labour policy, and the labour-force movement. The first chapter of the practical part describes the situation on the Czech labour market through the development of employment and unemployment, legislation and the labour policy in the Czech Republic. The following chapter deals with the movement within the Czech Republic, divided into the outland and inland movement. In order to approximate the researched areas, the individual regions concerned are characterised. The eventual calculations of the labour-force movement amongst regions have been gained from the measurement of the movement by means of indicators (migration balance, migration turnover and migration efficiency). The development of commuting and driving to work has been expressed through the balance. The migration data follow the period of 2001-2007. The data concerning commuting and driving to work are followed in 1991 - 2001. The last chapter of the practical part deals with outlining the elements that affect the labour-force movement.

Keywords:

labour market, movement of labour-force, migration, commuting and driving to work

10. Přehled použité literatury

Cihelková, E., Křížková, J., Kunešová, H., Martinčík, D. Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, 257 s. ISBN 80-7179-311-6

ČERMÁK, Z. Migrace a suburbanizační procesy v České republice. *Demografie*. Praha: Studio GSW, 2005, č. 47, s. 169-176. ISSN 0011-8265

Jírová, H., Trh práce a politika zaměstnanosti. 1. vyd. Praha: VŠE v Praze, 1999, ISBN 80-7079-635-9

Koubek, J., Koschin, F., Souček, E., Statistika obyvatelstva a pracovních sil: pro posluchače studijního oboru ekonomika práce. 1. vyd. Praha: VŠE v Praze, 1990, 170 s. ISBN 80-7079-721-5

Kres, V., Durdisová, J., Poláková, O., Žižková J., Sociální politika. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, s. r. o., 1997, 328 s. ISBN 80-8596-33-7

Leitmanová, I., Trh práce EU a ČR: stav a vývoj. Praha: DATAPARTNER, 1999, 167 s. ISBN 80-902696-0-5

Macáková, L. a kol., Mikroekonomie: základní kurs. 9. vyd. Slaný: Meladrium, 2005, 175 s. ISBN 80-86175-41-3

Němec, O., Lidské zdroje na trhu práce. Praha: VŠE v Praze, 2002, ISBN 80-245-0350-6

Rolný, I., Lacina, L., Globalizace, etika, ekonomika. 2. vyd. Věrovany: Jan Piszkeiwicz, 2004, 298 s. ISBN 80-86768-04-X

Roubíček, V. Úvod do demografie. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, s. r. o., 1997, 252 s. ISBN 80-85963-43-4

Sirovátka, T., Politika pracovního trhu. 1. vyd. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1995, 171 s. ISBN 80-210-1251-X

Veselá, J., Úvod do demografie II. díl. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2002, 93 s. ISBN 80-7194-340-1

11. Přehled použitých internetových zdrojů

HURRLE, J. Nerovnost a mobilita. *Migraceonline* [online]. 2006 [cit. 2009-03-12].

Dostupný z WWW:

<http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fceb50bfa263ef/JHurrleNerovnost_a_mobilita_1.pdf>.

Charakteristika Jihočeského kraje. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2009-03-09].

Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.

Charakteristika Středočeského kraje. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2009-03-09].

Dostupné na WWW: <http://partnerstvi.kraj-jihocesky.cz/storage/1205229740_sb_soc-eko-prof_01_zakl-charakt-jk.pdf>.

Charakteristika Plzeňského kraje. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2009-03-09].

Dostupné na WWW:

<http://www.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/charakteristika_plzenskeho_kraje>.

Charakteristika kraje. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2009-03-09]. Dostupné na

WWW: <http://www.czso.cz/xj/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.

Konkurenceschopnost a volný pohyb pracovních sil. *RESPEKT institut* [online]. 2008

[cit. 2009-03-16]. Dostupný z WWW: <http://www.respektinstitut.cz/wp-content/uploads/prilohy/FS_KME.pdf>.

Právní předpisy. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2009-03-1].

Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/45>>

Mládek, T., Regionální aspekty vnitřní migrace a jejich širší podmíněnost. Analýza regionálních rozdílů, *Český statistický úřad* [online]. 2007 [cit. 2009-02-12]. Dostupný z WWW:

<[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F79/\\$File/137007a2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/9300294F79/$File/137007a2.pdf)>.

Statistická ročenka trhu práce v České republice 2007, Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online].[cit. 2009-03-03]. Dostupné z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro>>

Státní politika zaměstnanosti. *BusinessInfo* [online]. 2004 [cit. 2009-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/koncepce-a-politiky/statni-politika-zamestnanosti/1000502/19877/>>.

Trh práce v ČR v letech 2001 – 2007. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2009-02-15]. Dostupný z WWW< <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/3103-08>>

VAVREJNOVÁ, Marie. Mobilita pracovní síly před a po vstupu ČR do EU. *Institut integrace ČR do evropské a světové ekonomiky Fakulty mezinárodních vztahů VŠE v Praze* [online]. [cit. 2009-01-27]. Dostupný z WWW: <<http://nb.vse.cz/icre/books/sb-027/Vavrejnova.pdf>>.

Zpráva o situaci migrace na území České republiky za rok 2007. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2008 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>>.

12. Seznam tabulek, grafů, map

Seznam tabulek

Tabulka 1	Průměrná hrubá měsíční mzda v letech 2001 – 2007 (v Kč)
Tabulka 2	Vnitřní stěhování podle typu
Tabulka 3	Matice podílů vzájemného obratu mezi dvěma kraji na celkovém obratu kraje za období 2002 - 2007 (v %)
Tabulka 4	Matice obrátů mezi kraji za období 2002 – 2007
Tabulka 5	Matice migračního salda mezi kraji v letech 2002 - 2007
Tabulka 6	Saldo dojížděky a vyjížděky do zaměstnání v letech 1991 – 2001

Seznam grafů

Graf 1	Průměrná míra nezaměstnanosti v letech 2000-2007 (v %)
Graf 2	Zahraniční migrační saldo v roce 2007 (podle státního občanství – TOP 10)
Graf 3	Intenzita migračního obratu v krajích v letech 2001 - 2007
Graf 4	Intenzita migračního salda v krajích v letech 2001 - 2007
Graf 5	Migrační účinnost v krajích v letech 2001 - 2007
Graf 6	Přistěhovalí a vystěhovalí z Rakouska a Německa do Jihočeského kraj (v letech 2002 – 2007)

Seznam map

Mapa 1	Bilance dojížděky a vyjížděky do zaměstnání – SLDB 2001
--------	---